

ATATÜRK VE CUMHURİYET*

Prof. Dr. İsmet GİRİTLİ**

I

29 Ekim, 29 Ekim 1923'te ilân edilen cumhuriyetimizin yıldönümüdür. Millî Mücadele sırasında "Cumhuriyet" fikir ve ideal olarak yaşamış, Cumhuriyete yönelme bir amaç olmuştur. 23 Nisan 1920'de TBMM toplanmış, fakat Cumhuriyetin ilânı Millî Mücadele'nin tamamlanmasından sonraya kalmıştır. 29 Ekim 1923'te ilân edilen Cumhuriyet, kademe kademe içerik bakımından da demokratik nitelik kazanan gelişmeler göstermiştir.

"Cumhuriyet" kelimesi dilimize Arapça "halk", "büyük kalabalık" kelimesinden gelmiştir. Bu kelimenin Fransızca karşılığı "**La Republique**", İngilizce karşılığı "**The Republic**" olup, "kamuya ait şey", "kamu malı" anlamına gelen Latince "Res Publica" kelimesinden türemiştir.

Kısaca Cumhuriyet halkın yönetimidir. Cumhuriyeti yaşatacak tek güç, politikacının ve yurttaşın siyasal ve ahlâkî değerine dayanan "kamu yararı" düşüncesidir. Bu yönü ile cumhuriyet bir kişi veya zümre yararına değil, kamu yararına dayanan ve kamu yararına göre yönetilmesi gereken devlet şeklidir. Eski Yunan şehirlerinde ve Orta Çağlar'daki "Venedik" ve "Ceneviz" Cumhuriyetlerinde yöneticileri, bir avuç ayrıcalıklı kimseler seçtiği halde, modern çağlarda seçim hakkı bütün vatandaşlara tanınmış,

* Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı:33'den alınmıştır.

** Atatürk Araştırma Merkezi Eski Bilim Kurulu Üyesi.

yani “Aristokratik Cumhuriyet”, “Demokratik Cumhuriyet’e dönüşmüştür. Günümüzde, Orta ve Güney Amerika’daki askerî ve cunta diktatörlükleri ile Marksist-Leninist teoriye dayanan Çin Halk Cumhuriyeti ise batılı ve modern anlamda demokratik cumhuriyetlerin özelliklerini taşımazlar. Zira çağdaş cumhuriyet bir sınıfın veya zümrenin değil, Türkiye Cumhuriyeti gibi halkın egemenliğine dayanan “Demokratik Cumhuriyet”tir.

Osmanlı düşünürlerinin, Osmanlı Devletinin batmaktan kurtarılması amacını güden fikirlerinde esas hedef Cumhuriyet değil, “**Meşrutî Monarşi**” olmuş, Fransız İnkılâbı’nın fikrî ürünü olan ve “istibdat ve baskıya karşı insan kişiliğine değer veren Cumhuriyet” ancak Osmanlı Devletinin yıkılışı ile birlikte aranılan rejim olmuştur. Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Cumhuriyet fikrinin Mustafa Kemal tarafından ilk defa kuvvetle ortaya atılmasında Fransız İnkılâbı’nın etkisi olduğunu söylemekte, Münir Hayri Egeli, daha 1906’da Atatürk’ün en beğendiği devlet şekli olarak Cumhuriyeti dile getirdiğini yazarken, Mazhar Müfit Kansu, Mustafa Kemal’in henüz Erzurum Kongresi açılmadan, zamanı gelince hükümetin şeklinin Cumhuriyet olacağını kendisine söylediğini “**Erzurum’dan Ölümüne Kadar Atatürk’le Beraber**” eserinde anlatmaktadır. Sivas Kongresi’nden sonra İngiliz Amirali de Robeck, Lord Curzon’a gönderdiği raporda, Türkiye’deki gelişmelerin bir Cumhuriyet’e doğru yöneldiğini yazmakta, İngiltere’nin 14-21 Kasım 1919 tarihli İstanbul’daki istihbarat teşkilâtının haftalık raporunda, kararları beğenmezse, Anadolu’daki Milliyetçilerin Cumhuriyet ilân edeceği bildirilmektedir.

Bilindiği gibi 12 Ocak 1920’de İstanbul’da toplanan son Osmanlı Mebusan Meclisi, Misak-ı Millî’yi ilân edip, 16 Mart 1920’de işgal kuvvetlerinin tehdidi sonucu dağıtılınca, Mustafa Kemal 23 Nisan 1920’de Ankara’da olağanüstü yetkilerle Millet Meclisi toplayarak, 20 Ocak 1921 tarihli Anayasa’da millî egemenlik prensibi ilk defa açıkça ilân edilmiş, bu ise Prof. Ali Fuat Başgil’in deyişi ile reiscumhursuz bir Cumhuriyetin kurulması anlamına gelmiştir. Lozan’da Türk milletini, Millî Mücadele’yi yapan TBMM hükümetini temsil etmesi için Meclis, 1 Kasım 1922’de saltanatı kaldırmış, 11 Ağustos 1923’te toplanan İkinci Meclis 24 Temmuz

1923'te imzalanmış olan Lozan Barış Antlaşması'nı tasdik etmiş, 13 Ekim 1923'te Ankara'yı başkent ilân etmiştir.

Mustafa Kemal'in 22 Eylül 1923'te, "Wiener Neue Freie Presse" muhabirine verdiği demeçte, ilk defa "Cumhuriyet" kelimesini ortaya atmasının ülke içinde ve dışında büyük yankısı olmuştur. 28 Ekim 1923 günü Mustafa Kemal arkadaşlarına "Yarın Cumhuriyet ilân edeceğiz" diyerek, 20 Ocak 1921 Anayasası'nı bu yönde değiştiren taslağı hükümet bunalımına çare bulamayan Halk Fırkası'na sunar. Fırka'nın aldığı kararı da 29 Ekim akşamı TBMM'ye sunmuş, tasarı oybirliği ve "Yaşasın Cumhuriyet" sesleri ile kabul edilirken, Mustafa Kemal 158 üyenin oybirliği ile Cumhurbaşkanlığı'na seçilmiştir. Görülüyor ki Cumhuriyetin ilânı, tarihî gelişmenin ve millî egemenlik ilkesinin uygulanışının sonucu olmuş ve kademe kademe bütün vatandaşların yararlandığı ve katıldığı demokratik siyasi rejime dönüşmüştür.

II

Atatürk İnkılâpları'nın en büyüğü; millî egemenliğe dayalı, tam bağımsız, millî, çağdaş ve lâik Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmasıdır. Bu nedenle Amerikalı meslekdaşımız Prof. **Dankward A. Rustow**, bir makalesine "**Atatürk as Founder of State-** Devlet Kurucusu Olarak Atatürk" başlığını koymuştur. Hiç şüphe yok ki T.C sömürgecilikten kurtulmuş bazı Asya ve Afrika toplumlarında olduğu gibi yoktan var edilen tarihsiz ve köksüz bir devlet değildir. Zira Türk milletinin gerilere uzanan köklü bir devlet geleneği olduğu gibi, yıkıntıları üzerinde TC'nin kurulduğu Osmanlı İmparatorluğu 600 yıllık tarihinde çok yüksek askerî ve siyasi düzeye ulaşmış, çağının en güçlü devletleri arasında yer almıştır.

Ancak T.C.'nin doğuşunda bu zengin mirası görmezlikten gelmek ne kadar yanlışsa, yeni devletini Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devamı sanmak o kadar yanlıştır. Kısaca; Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte, değişim unsurları ile süreklilik unsurları birarada bulunmaktadır. Gerçekten Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısında ülke ve insan topluluğu unsuru bakımından değişiklikler olmuş ve çok milletli impara-

torluktan millî devlete geçilmiştir. Başka bir deyimle imparatorluk, bazan Osmanlılık bazen İslâmlık bağlarından yardım ummuş ve fakat bunu başaramamış çok milletli bir devlet oluşuna karşılık, T.C. insan unsuru Türk milletine dayanan tam anlamı ile yeni bir devlettir.

29 Ekim 1923 tarihi; yarı-bağımsız Osmanlı İmparatorluğu'ndan tam bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişi ifade eder. Zira Avrupa siyasi çevrelerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyıllarda "**hasta-adam**" olarak anıldığını ve "**doğu sorunu**" adı altında mirasın nasıl paylaşılacağına açıkça konuşulduğunu biliyoruz. Atatürk'ün İzmir İktisat Kongresi'ni açış konuşmasında dediği gibi, "Bir devlet ki kendi kendi tebasına koyduğu vergiyi yabancılara koyamaz, gümrük resimlerini düzenlemekte yasaklanmış ve yabancılar üzerinde yargı hakkını uygulamaktan yoksun ise, böyle bir devlete bağımsız denilemez". Bu nedenle Atatürk'ün ısrarla vurguladığı iki ilkedен biri, **tam bağımsızlık** diğeri ise; **millî egemenliktir**.

Evet, saltanatın yerine cumhuriyete geçiş kişisel egemenlikten millî egemenliğe geçiştir. Esasen TBMM saltanatın kaldırılışından önce, 20 Ocak 1921 Anayasası ile, millî egemenlik ilkesini açıkça ilân etmiştir. Zira çağdaş toplum ve devlete yakışan yönetim ancak millî egemenliğe dayalı yönetim olabilir. Mustafa Kemal saltanatın kaldırılması görüşmelerinde şunları söyler: "Cihan tarihinde, bir Cengiz, bir Selçuk, bir Osman devleti tesis eden Türk milleti, bu defa doğrudan doğruya, kendi nam ve sıfatında bir devlet kurmuştur. Millî mukadderatını eline alarak, millî saltanat ve egemenliği bir şahısta değil, milletçe seçilmiş vekillerden meydana gelen mecliste temsil etmiştir. Kısaca yeni Türk devleti "**eşhas devleti**" değil, "**halk devleti**"dir. Millî egemenlik bütün kişisel yönetimlere karşıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nde tacidar yoktur, diktatör yoktur ve olmayacaktır. Devletin başında tek bir kuvvet vardır o da millî egemenliktir".

III

Atatürk'ü Cumhuriyete yönelten sebeplerin başında; Atatürk'ün gençlik yıllarında Türkiye'yi Modern Devlet ve Modern Toplum olarak gerçekleştirecek tek siyasal rejimin Cumhuriyet olduğu inancı içinde yaşaması

gelmektedir. 31 yıllık istibdada son veren ve meşrutî monarşiyi yeniden getiren 1908 İnkılâbı ile tatmin olmayan genç Kolağası Mustafa Kemal, Cumhuriyet'e olan özlemini sürdürmüştür.

Diğer taraftan Cumhuriyet, Atatürk'ün ve Türk Milleti'nin karakterine çok uygundur. "Hürriyet ve istiklâl benim karakterimdir. Ben milletimin ve büyük ecdadımın en kıymetli mirasından olan istiklâl aşkıyla yaratılmış bir adamım. Bu sebeple millî istiklâl bence bir hayat meselesidir" diyen Atatürk, özgürlük ve bağımsızlık için en uygun idare olan Cumhuriyeti, özgürlük ve bağımsızlığına son derece düşkün olan Türk Milletinin tabiatına da uygun görmektedir.

Atatürk'ü Cumhuriyete yönelten bir diğer önemli neden; Cumhuriyet'in en ileri devlet ve hükümet şekli olmasındandır. Cumhuriyetin baş özelliği Millet Egemenliği'ne dayanması Demokrasiyi sistem olarak benimsemesidir. Gerçekten her demokratik rejim Cumhuriyet olmamakla beraber, demokrasinin en gelişmiş şekli Cumhuriyetle sağlanır. Atatürk Cumhuriyet'i "**Halk Hükûmeti**" olarak da adlandırmış "Halk Hükûmeti, hâkimiyeti tamamen halka veren ve halk için çalışan bir hükûmettir" demiştir.

Atatürk'e göre; medeniyet dünyasının çağdaş yönetimi Cumhuriyettir.

Cumhuriyet insanca yaşamın düzenidir. İşte insanca yaşamak ideali de Atatürk'ü Cumhuriyete yönelten sebeplerden biriydi. Cumhuriyet insanları mutlu kılacak özgür ve adil bir düzenin ifadesi olduğu için Atatürk Cumhuriyeti kurmuş ve savunmuştur.

Cumhuriyet kurucusu Atatürk'ün, çeşitli konuşmalarında Cumhuriyeti değerlendirdiğini görüyoruz. Nitekim Mustafa Kemal İzmir'de, 14 Ekim 1925'de yaptığı bir konuşmada, Cumhuriyetin kuruluşu ile Hükûmet ile Millet arasında ayrılık kalmadığını vurgulamış, "Artık Hükûmet Millettir ve Millet Hükûmettir" demiştir.

1 Kasım 1929'daki TBMM açış konuşmasında ise Cumhuriyeti "Devlet Gücü" olarak görmekte; Cumhuriyetin iç siyaseti, vatandaşın yaşamını, hiç bir nüfuz ve saldırganın tesirinde bırakmaksızın sağlamaktır" diyerek, Cumhuriyet jandarma ve zabıtasının, yani güvenlik kuvvetlerinin, hizmet ve fedakârlığını övmektedir.

1 Kasım 1933'deki TBMM açış konuşmasında ise Atatürk Cumhuriyeti "Devlet şekli" olarak ele almakta, "Bu sene Cumhuriyetin 10. Yılı'nı kutlamakla bahtiyar olduk. Millet geçen 10 senelik Cumhuriyet eserlerini, topluca gözden geçirdi ve gerçekten sevinmeye ve övünmeye hakkı olduğunu gördü" demektedir.

Atatürk 1933'te Cumhuriyetin 10. yılını kutlarken, Türk inkılâbı ile Cumhuriyeti eş anlamda almış; "Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir demiştir. Atatürk için Cumhuriyet bir hedefdir. Cumhurbaşkanlığına seçilmesi dolayısıyla Cumhuriyete olan inancını "Türkiye Cumhuriyeti cihanda işgal ettiği mevkiye lâayık olduğunu eserleri ile ispat edecek ve mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır" demiştir.

Cumhuriyetin dayanağı Millî Egemenlik kavramına büyük değer veren Atatürk, gerçek anlamda Cumhuriyet ile bağdaşmayan ömür boyu Cumhurbaşkanlığı önerisine karşı çıkmış, Akşam Gazetesi başyazarına verdiği beyanatta Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlığın aynı kişide toplanamayacağını açıkça belirtmiş, bütün yetkilerin Cumhurbaşkanlığında toplanmasını öngören Amerikan "Başbakanlık" sistemini hiç düşünmediğini ve bunun sistemsiz ve kanunsuz olacağını vurgulayarak, Türk Anayasa sistemine bağlılığını dile getirmiştir.

Atatürk'e göre Cumhuriyet fazilete dayalı bir yönetimdir. Cumhuriyet fazilettir. Kısaca Atatürk; Cumhuriyeti "**Fazilet Düzeni**" olarak tanımlamakta, Cumhuriyetin fazilet ve adalet sayesinde bütün millete dayanacağını, bu olmazsa "Cumhuriyet" olmaz gerçeğini dile getirmektedir.

IV

Cumhuriyetin Kuruluş Yıldönümünü kutlarken, T.C.'nin anlamını ve niteliklerini sadece Anayasa'nın maddelerinde aramak yanlıştır. Zira Anayasa'da "somut" olarak belirlenen niteliklerin ardında yatan "soyut" manevî değerleri anayasaya yansıtmak kolay değildir. Bunun için de kaynak, tarihimizin derinlikleri ile Atatürk'ün beyanlarıdır. T.C.'nin temel nitelik-

lerini destekleyici ve bütünleyici manevi değerleri, “Cumhuriyet Fazilettir”, “Çağdaş ve uygar ve gelişme ile değişmeye açık olmak”, “İlmin yol göstericiliği ve akılcılık” ve nihayet “Misak-ı Millî ve Kayıtsız Şartsız Egemenlik” gibi noktalar etrafında toplamak mümkündür.

Atatürk 14 Ekim 1925’de İzmir Kız Öğretmen Okulu öğrencilerine, “Cumhuriyet Fazilettir. Cumhuriyet, faziletli ve namuslu insanlar yetiştirir” demiştir. Siyasî anlamda fazilet, devlet ve siyaset adamlarında bulunması gerekli nitelikleri kapsar. Atatürk’ün sözleri ile “Yapmak iktidarında olmadığımız işleri uyuşturucu, oyalayıcı sözlerle yaparız diyerek, millete karşı gündelik siyaseti takip etmek prensibimiz değildir. Memleket mütesanit bir birliğe muhtaçtır, alelade politikacılıkla milleti parçalamak ihanettir. Bizim en büyük kuvvetimizi, bugün de yarın da dürüst, açık bir siyaset ve sözlerimize bağlılık teşkil edecektir”. Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerini destekleyen değerlerden biri de, Türk toplumunu çağdaş ve uygar bir düzeye getirme hedefine yönelik ve gelişme ile değişmeye açık oluşudur. Atatürk 30 Ağustos 1925’de Kastamonu’da yaptığı konuşmada “Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti Halkını tümüyle çağdaş ve uygar bir toplum haline getirmektir” demiş ve 10. Yıl Nutku’nda “Millî Kültürün, her çığırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti’nin temel direği olarak temin edeceğiz” ifadeleri ve 1 Kasım 1937’de TBMM’yi açış konuşmasındaki “Büyük davamız en uygar ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir büyük inkılâp yapmış olan Türk milletinin dinamik idealidir” sözleri ile Türk inkılâbının “statik” değil, “dinamik” olduğunu vurgulamıştır. Atatürk bir diğer konuşmasında, “İlerlemeyi, yükselmeyi ve asrın icabını seven ve isteyen güzide bir halkımız vardır. Türk’e müsbet bir şey veriniz bunu reddetmesi mümkün değildir. Halkın, karanlığı aşmak ve refah ile iyiliğe varmak arzusu, el ile tutulacak kadar açıktır. Cumhuriyetin eli bu arzuyu tutmuştur” diyerek, Cumhuriyet idaresinin halkın ilerleme isteğini yerine getirmesi gerektiğini ve uygar olmak için yenileşmenin şart olduğunu ortaya koymuştur.

T.C.’nin önemli değerlerinden biri de ilmin yol göstericiliğine inanmak, doğmalardan uzaklaşmak yani akılcılıktır. Atatürk, 22 Eylül 1924’de Samsun İstiklâl Ticaret Mektebi’nde yaptığı konuşmada, “Dünyada her şey için maddiyat, maneviyat için, hayat için, muvaffakiyet için en hakikî mürşit ilimdir, fendir... Yalnız ilmin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının tekamülünü idrak etmek ve terakkiyatını zamanında takip etmek şarttır” demiş aynı yıl Muallimler Birliği Kongresi üyelerine, “Cumhuriyet fikren, ilmen, bedenen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister” ve “Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister” mesajını vermiştir. Nihayet Cumhuriyetimizin temel niteliklerini destekleyen ve bütünlükten bir diğer önemli manevî değer, **Misak-ı Millî ve Millî Egemenliğe bağlılıktır**. Bilindiği gibi Misak-ı Millî, millî ve bölünmez bir Türk ülkesinin sınırlarını çizmiş, bununla da Türk ülkesi halkı, bağımsızlık bilincine erişmiştir. Atatürk, 1 Mart 1923 günü, TBMM’nin 4. toplantı yılını açarken, Misak-ı Millî ve Millî Egemenliğe özel yer vererek; “Bugün geçmişten kuvvetliyiz. Bu üstünlüğü yapan nedir? Bunu gayet açık olarak tekrar ve tekrar etmek zorundayız. Bunun gerçek sebebi iki kavramın kapsamı içindedir. Bu kavramlardan biri Misak-ı Millî, ikincisi egemenliği kayıtsız şartsız elinde tutan Anayasamızdır” demiştir. Atatürk’ün “Tam Bağımsızlık” kavramı, ülkenin bugün de içinde bulunduğu ortam ve değişen dünya dengeleri açısından büyük önem kazanmaktadır. Devletler arasındaki yeni siyasî ve ekonomik oluşumlar, pek uygulanmayan insan hakları ve barış gibi sloganlara, tam bağımsızlığımızı yok edecek saptırıcı sözlere karşı uyanık olmağa mecburuz.

V

Atatürk’ün kurduğu, millî egemenliğe dayalı, akılcı ve lâik cumhuriyet, 1923’ten itibaren büyük gelişme geçirerek, Türkiyemiz’i bugün İslâm dünyasının tek demokratik, lâik ve serbest piyasa ekonomisine dayalı ülkesi haline getirmiştir. Bu nedenle Batı dünyası bile, Cumhuriyetimizi, bağımsızlığa yeni kavuşmuş Türkî Cumhuriyetlere doğal bir “model” olarak

görmektedir. Oysa “bilgi sahibi olmadan, fikir sahibi olan bazı aydınlar ve yazarlar”, Atatürk’ün kurduğu Cumhuriyetin hukukun üstünlüğünü gerçekleştirmediğini ve üretimini artıramadığını, yani tükendiğini ileri sürerek, “**İkinci Cumhuriyet**” tartışmasını başlatmışlardır.

Doğrusu istenirse, “**İkinci Cumhuriyet Tartışması**” ilk defa 1924 Anayasası yerine sosyal ve ekonomik içerikli 1961 Anayasası’nın yürürlüğe sokulması esnasında ortaya atılmış, Anayasa Komisyonu Sözcüsü olan merhum Prof. Dr. Turan Güneş, Atatürk’ün, “Cumhuriyet ilelebet payidar olacaktır” sözünden esinlenerek, “Türkiye Cumhuriyeti tektir” diyerek bu tartışmayı bitirmeye çalışırken, bu satırların yazarı Atatürk’ün bu sözleri ile Cumhuriyetin siyasal ve sosyal bünyesinde değişiklik yapılamayacağını değil, bu ülkede saltanatın hiç bir zaman hortlamayacağını ifade etmek istediğini ileri sürmüştü.

Oysa bugün başlatılan tartışma, değişik bir nitelik taşımakta, 2003’de 80 yaşını bitirecek olan Cumhuriyetin üretimi artırmak ve hukukun üstünlüğünü sağlamak konusunda sınıfta kaldığını ileri sürerek, gerçeğe uymayan birçok iddia ortaya atmaktadır. Bu iddialara verilecek kısa cevap şudur: Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk’ün lâik ve akılcı sistemi sayesinde hukukun üstünlüğü prensibi ile piyasa ekonomisi yönünde çok büyük ilerlemeler kaydetmiş ve bugün Batı Avrupa standartlarına yaklaşmıştır. Diğer taraftan Türkiye’nin F-16 uçak yapımını, GAP projesini gerçekleştirdiğini, Türk müteahhitlerinin milyarlarca dolarlık taahhütleri çeşitli ülkelerde başarı ile yürüttüğünü biliyoruz.

Kaldı ki, eğer bugün hukukun üstünlüğü, üretim ve özelleştirme alanında bir takım eksiklikler varsa, bunu tamamlamak siyasî partilere ve kadrolarına düşer. Türkiye’nin Anayasalarının askerler tarafından hazırlandığı iddiası da doğru değildir. 1921 ve 1924 Anayasaları askerler tarafından hazırlanmadığı gibi, 1961 ve 1982 Anayasaları tamamen sivil temsilciler ve meclisler tarafından hazırlanmış, bu Anayasalara Millî Birlik Komitesi ve Millî Güvenlik Konseyi’nin katkısı çok asgari seviyede kalmıştır.

Hâl böyleyken, bu Anayasaların, Fransa'da askerlerin iktidara getirdiği General de Gaulle'nin 1958 tarihli Anayasasından ve hatta Amerikan askerî işgali esnasında hazırlanan 1947 Japon Anayasasından daha fazla hücumu uğramasını ve Türk ordusuna bu kadar alerji duyulmasını garipsememek mümkün değildir. Nihayet, Millî Güvenlik Kurulu'nun parlamentonun üstünde olduğu iddiası, 1982 Anayasası'nın Millî Güvenlik Kurulu ile ilgili 118. maddesinden de anlaşılacağı üzere, gerçeğe aykırıdır. Kısa- ca, ikinci cumhuriyet lehine ileri sürülenler, bizce genellikle üslûp parlaklığı arkasına sığınmış birer safsata yığımından ibarettir.